

V smodniku so mu roke počrnele,
od vetra suhe ustne so in lica,
niso ga bitke, muke prizadele,
a ga ganila zdaj
je ta cvetica.

Ta naš vojak jeklenega je kova,
še smrt mu ne izvabi krika.
O, duša je vojakova velika —
od praga rodnega
do rova...

ABSTRAKTNA *Za večnost ni smeri nobene*
VIZIJA KROGA *Le v gibanju je vse življenje*

Ko tvoj gozd na zahodu vene
Moj vzhod zajelo je cvetenje

In tudi hoja vštric odpade
Ni res, da nikdar ne premine

Le gola shema so navade
Sijoče zvezde in temine.

Prev. Jože Šmit

**Oskar
Davičo**
(1909)

... poezija ne osvetljuje neznanega z znanim. Bolj pogostoma — narobe: znano z neznanim. Ko pesniki izhajajo s točk izven fokusa človečnosti, izgovarjajo psihično središče človeka. Tako nekako, kot so nekoč neki osnovnošolci izgovarjali tisti stih, ki je žarel iz oči pogumnih (a kateri človek ni pogumen?) in pozival, da se »za kapljo neznanega« dá vse znano.

To smo izgovarjali skupaj. In bil sem hkrati osnovnošolec in vojni povratnik.

Dokler bom živ, mi bodo oči naseljene s sencami padlih.

In izgovarjal jih bom, dokler bom živ.

Hočem reči: da bi to počeli, nam ni treba škiliti v oči mimoidočih. Niti sna ves dan ogledovati.

Ogledalo ostaja mirno tudi tedaj, ko je v njem vrtimec. Toda, ko živi izginejo izpred njega, ko izginejo hkrati z mrtvimi, ki so jih nosili v sebi, tedaj ogledalo počí. So mar ljudje eno izmed njegovih src? Mar vesolje ne more več brez človeka?

Hočem reči: tudi pesnik je najnavadnejši človek, tudi on je vsakdanja droga neskončnosti.

Tudi pesniki so se bojevali kot vsi drugi. Streljali so, niso več brenkali na neobstoječe lire. Razumljivo. V vojno so šli iz solidarnosti do svoje družbe, kot pripadniki razreda, ki se bojuje za brezrazrednost. Razumljivo. Zaradi občečloveškega v človeku postane človek borec; bojuje se proletarec, ne livar ne fizik ne strugar ne biolog ne kmet brez zemlje ne pesnik. Na Majski razglas so se ljudje odzivali v imenu vesti, ne v imenu poklica. Razumljivo. Okupatorji niso ogrožali poklicev in strok. Ogrožali so vsebinsko nestrokovnost življenja na tekočem traku dnevnega reda svobode zunaj bolj ali manj raztelesen delitve dela. Streljali so ideale svobode globoko v prsih streljanih.

Hočem reči: ideali so preveč eksistencialno splošni, da bi si lastili pravico deliti kot nekdanji učitelji črne pike neposlušnim otrokom, ustrezne zdaj odraslim livarjem. In to zato, ker niso dobri livarji. Zastave nimajo smisla za stroke. Pod njimi se juriša, a ne strugari, umira, a ne mikroskopira.

Hočem reči: to ne pomeni, da se nujnosti, ki terjajo, da ljudje postanejo pesniki, lahko izčrpavajo v pesniškem poklicu. Ničesar ni treba blažiti. Toda: kot ne bo nihče rekel, da je prelita kri sladka, tudi pesniki ne bodo mogli oglušeti ob svojih nepesniških spoznanjih. Mar ne govore, da vsi zmagovalci niso živi in da vsi živi niso zmagovalci? Toda tisti, ki ne pozabljajo na čas, vedo, da morajo biti tudi to, kar so zmerom bili: čuvarji pečata človečnosti. Čuvati skrivnost govora pomeni ne mirovati, neprestano osvajati, ponosno pretakati molk v besede.

Hočem reči: osvajanje pesniške govorice je odvisno od sposobnosti pesnikov, da zelo kvalificirano vnašajo v stihe kar največ splošno človeških spoznanj. Ne strokovnih ne pesniških. Nadstrokovnih.

In spoznanja lahko postanejo v določenih trenutkih gumb, ki se ob pritisku nanj oglasijo žvižgi ali ploskanja, s katerimi bodo pričakali pesnike ob njihovi vrnitvi iz neznanega. Brez svobode, da gredo tja, se ne bi vrnili z baklami, ki osvetljujejo znano. Po njihovi zaslugi bo znano postalo tudi spoznano: ti ljudje, ki žvižgajo in ploskajo; spoznani bodo, da bi, tako danes kot v večnosti, ostali v spominu te zgodovine človeškega rodu.

(Iz knjige: Oskar Davičo, *Pesmi*, prepesnil Ciril Zlobec. Državna založba Slovenije 1963.)

SVOBODA Tri leta že
 ptice krogla prisluskujejo
 in negibne mislijo: edina
 beseda srbska.

Resničnost strmo param, ki nad mrtvimi lebdi:
v vsakem padlem poln slovar besed drhti.
In ko na mrtvi straži se zenice pomračé,
z besedo padli mi zazro oči naseljene.

Tri leta že
s svetlečim kljunom ptice
življenje kljujejo misleč: edina
beseda srbska.

Na desno oko prisegam, ki zdaj gleda vzdolž cevi:
naj se na trnje ognja nabodeno mi izcedi,
če vsa dežela ne bo vse pretesna v šir in dalj
za vse besede, ki rahljajo trate sanjam brez obal.

Tri leta že
valijo gluha jajca
s ščebetanjem smrti: edina
beseda srbska.

Razširite okrogle oči njih letu: kri besed
izpira se po hribu v kodrasto otroško sled,
ki s svetlimi koraki, gnitju nedosežnimi,
stopa po stezi razcvetanja brez milosti.

Tri leta že
za eno samo: za še eno
besedo krušno.

1

POSNETEK PEJSAŽA
MIMOIDOČE ŽENE

*Dve suhi kaplji znoja med ušesom in zatiljem
puščata suhljato sled, ki se blešči, polzeč po vratu
črne sestre z enim detetom v trebuhu,
z drugim detetom na hrbtu,
s tretjim bosim detetom ob levi roki,
s četrtnim svežnjem prepovedanih letakov v drugi roki,
s petim košem tujega opranega perila na edini glavi.*

2

*Ni se name obrnila
v maternem jeziku
skupnih želja človeškega rodu.*

*Ni vprašala me, če mi je znano,
kje je ulica enakosti.
Šla je mimo, kot sem jaz
ozrl se. Za prvim blokom —
šola, ki pa vanjo tudi ni stopila. V šoli
ne opravljajo razredov dinamita.*

3

*To si ti, razred dinamita, črna sestra, to si ti, ki
letakov dinamitnih ne prebiraš, to si ti, sonce in hlad
ljubezni, to si ti, sestra skupne bolečine, neenako
razdeljene, to si ti z velikim kamnom samorastniškim za vratom, to
si ti,
sestra moje črne ljubezni,
to si ti, odprtih oči nad zaprtimi, to si ti,
obstreljena panterica, ki pred njo, to si ti, klecajo
kolena, to si ti, belih pušk, to si, sestra
ljubezni, ki pred njo od strahu, to si ti, šklepečejo
cevi, ki iz kopit so izkočile, to si ti, kakor oči iz očnic,
črna sestra, ki si ti.*

Prev. Ciril Zlobec

**Jure
Franičević-
Pločar
(1918)**

*V naši revoluciji je bila anga-
žirana književnost integralni del sa-
mega boja in literarno-pesniška re-
snica je pomenila neposredno moč
fronte svobode. Danes so pogoji
boja za širše prostore svobode in
humanizma spremenjeni in drugačni
in pisateljeva angažiranost se kaže v
novih razmerah. Toda angažirana
književnost ima tudi danes svoje ko-
renine v prizadevanjih in v boju za
nove vrednosti življenja, v nenehnem
spopadu z vsem, kar je mračno in
razčlovečeno.*